

Monumentnummer*: 529760

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 december 2012
Kadaster deel/nr 82938/65

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Deelen Ede Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Deelen

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Otterlo C 773

Omschrijving**

Inleiding

Gebouw 23 ligt vrijstaand aan de huidige Hoenderloseweg, tussen gebouw 18 en gebouw 19, iets ten zuidoosten van de hoofdingang van het terrein van Kop van Deelen. Werd in 1940 gebouwd als 'Sonderbau', met aan de voorzijde onbelemmerd zicht over het gehele vliegterrein en aan de achterzijde grenzend aan bebost gebied en gedeeltelijk verdiept ten opzichte van het terrein, waardoor het gebouw aan de zuidzijde slecht bereikbaar is via een betonnen trap met ijzeren leuningen. Gebouw 23 was in de oorlog gecamoufleerd met een boerderijachtige op- of ombouw, maar het werd daarna gereduceerd tot betonnen bunker. In het relatief recente verleden is het gebouw in het kader van een nieuwe functie grotendeels voorzien van een groen geschilderde profielijzeren mantel en een bakstenen aanbouw, terwijl bovendien een zend- en / of ontvanginstallatie op het dak werd geplaatst. Deze toevoegingen zijn voor bescherming van ondergeschikt belang. Op macroniveau is gebouw 23 onderdeel van een grote militaire vliegveldstructuur uit de periode 1940-1945. Op mesoniveau is het gebouw onderdeel van een ijl complex van in esdorpachtige structuur geplaatste gebouwen, terwijl het op microniveau hoofdonderdeel is van een los gegroepeerde cluster van direct met de vluchtcontrole verbonden onderkomens. Hierbinnen had gebouw 23 een belangrijke bestemming als commandobunker, namelijk als noodcommandocentrum in geval van vijandelijke - dus geallieerde - luchtaanvallen.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Relatief omvangrijke, maar door latere ommanteling en aanbouw amper zichtbare, gewapend betonnen COMMANDOBUNKER, gebouwd op een in hoofdzaak rechthoekige plattegrond en gedekt door een naar weerszijden iets aflopend gewapend betonnen dak. De lengteas loopt ongeveer van noordwest naar zuidoost en is globaal evenwijdig met de Hoenderloseweg. De rechter en de linker zijgevel bevatten in de muurdikte uitgespaarde gevelopeningen met haaks hierop plaatstalen deuren. De noordoostelijke achtergevel wordt geheel aan het zicht onttrokken door de ommanteling. De eenlaagse, in baksteen uitgevoerde en vermoedelijk in twee fasen tot stand gekomen aanbouw ligt grotendeels aan de kant van de Hoenderloseweg en bepaalt een deel van de huidige zuidwestgevel. Rechts loopt de aanbouw voorbij een uit de rooilijn vooruitspringend deel en half rond om naar de zuidoostzijde; de aanbouw bevat hier moderne gevelopeningen en links daarvan spaarvelden. Het interieur omvat verschillende ruimten, waarbinnen onder meer een aantal gewapend betonnen paddestoelkolommen, stalen kleppen behorend tot kijk- en schietgaten, en kleine vierkante 'vakjes', die mogelijk relictten zijn van luchtkanalen of gassluissystemen.

Waardering

COMMANDOBUNKER, van algemeen belang als zeldzaam onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter als onderdeel van een groot militair vliegveld opgezet legerkamp, vanwege: stedenbouwkundige, krijgs- en cultuurhistorische, situationele en complexwaarden, die onder meer kunnen blijken uit de in kunstmatige esdorpstructuur uitgevoerde camouflage, uit de specifieke ligging met (oorspronkelijk) onbelemmerd uitzicht over het hele vliegterrein, en uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument